

September 2010

Markermeer - IJmeer
Natuurlijk ontwikkelen

p1. Oprichting
Werkmaatschappij TBES

p2. Interview Gedeputeerde
Greiner

p3. Interview Fred Haarman

p5. Nieuwsberichten

p6. Aankondigingen

Nieuwsbrief Markermeer-IJmeer

Met deze nieuwsbrief praten wij u bij over de natuurontwikkelingen in het Markermeer -IJmeer. Voor opmerkingen of vragen, voor het doorgeven van namen en adressen van mensen die de nieuwsbrieven ook zouden willen ontvangen, kunt u contact opnemen met: tmij@flevoland.nl of [08008002@rws.nl](tel:08008002). Algemene informatie kunt u vinden op www.markermeerijmeer.nl of www.rijkswaterstaat.nl/nmij

Oprichting Werkmaatschappij TBES

In de RAAM-brief van november 2009 heeft het kabinet zich uitgesproken vóór de realisatie van het Toekomst Bestendig Ecologisch Systeem (TBES) in het Markermeer en IJmeer. We zijn inmiddels driekwart jaar verder. Wat is de stand van zaken? Hoe wil het kabinet uitvoering geven aan de plannen om van Markermeer-IJmeer een natuurlijk sterk gebied te maken? En wat is de rol van TMIJ in het vervolgproces?

In de RAAM-brief heeft het kabinet de ontwikkelingsvisie van TMIJ over de ecologische toekomst van het Markermeer en IJmeer omarmd. Door te streven naar de realisatie van een Toekomst Bestendig Ecologisch Systeem wil het kabinet de neergaande trend van de natuurkwaliteit in het gebied

een halt toeroepen. Met de 1e fase TBES kan de komende jaren worden begonnen. Over het maatregelenpakket van de tweede fase wordt in 2014 een besluit genomen. Het TBES moet volgens de planning van de RAAM-brief in 2030 gerealiseerd zijn.

Dit is een gezamenlijke uitgave van:

Om aan de uitvoering van de natuurmaatregelen en de voorbereiding van de besluiten richting te geven, wordt er de Werkmaatschappij TBES opgericht. De opdracht die de Werkmaatschappij meekrijgt, is het optimaliseren en uitwerken van het TBES. Doel is om in 2012 een uitvoerbaar en financierbaar plan te hebben, waarover in 2014 definitieve besluiten kunnen worden genomen.

De werkmaatschappij zal zich bezighouden met de uitvoering van de 1e fase TBES en de voorbereiding van de 2e fase. De 1e fase bestaat uit de aanleg van luwtmaatregelen in de Hoornsche Hop, het onderzoeken van de mogelijke koppelingen tussen TBES en de versterking van de Markermeerdijken langs de Noord-Hollandse kust, en natuurmonitoring. De 2e fase bestaat uit het zoeken naar financieringsstrategieën voor het TBES en het optimaliseren van de maatregelen.

NMIJ (Natuurlijker Markermeer IJmeer) speelt in beide fases een belangrijke

rol. Met behulp van verschillende veldexperimenten, monitoring van bestaande structuren, bureau- en modelstudies onderzoekt NMIJ de effecten van de voorgestelde maatregelen op de ecologie. De vraag welke investeringen in natuurontwikkeling het grootste effect hebben, kan op die manier makkelijker worden beantwoord en gebruikt bij de optimalisatie en uitwerking van maatregelen.

Het Opdrachtgeversoverleg Ecologie IJsselmeergebied (OEIJ) wordt de stuurgroep van de Werkmaatschappij. In het OEIJ zijn de ministeries LNV, V&W, VROM, de provincies Flevoland en Noord-Holland en Rijkswaterstaat Dienst IJsselmeergebied vertegenwoordigd. Het OEIJ werkt op zijn beurt in opdracht van het Bestuurlijk Overleg RRAAM, dat tevens verantwoordelijk is voor de uitvoering van andere projecten binnen het overkoepelende Programma 'Uitvoering RAAM-brief en Integraal Afspraken Kader'. Politiek opdrachtgever van de Werkmaatschappij TBES is de minister van LNV, vanwege de relatie

met de natuurontwikkeling binnen de EHS en Natura2000.

Wat is de rol van het Samenwerkingsverband Toekomst Markermeer IJmeer in dit vervolgproces? Het Samenwerkingsverband TMIJ heeft met het aanbieden van het Toekomstbeeld Markermeer IJmeer in september 2009 aan de opdracht van het Rijk voldaan. Het samenwerkingsverband blijft evenwel betrokken bij de realisatie van het TBES, dat door TMIJ in het Toekomstbeeld is ontwikkeld. De voormalige Stuurgroep maakt een doorstart en zal als adviesgroep bij de werkmaatschappij worden betrokken. Doel is enerzijds om de consistentie met de uitgangspunten van het TBES te toetsen en anderzijds om te adviseren over de regionale betrokkenheid, voortgang en samenhang met regionale ontwikkelingen. De adviezen zullen worden gericht aan het OEIJ.

EHS	Ecologische Hoofdstructuur
NMIJ	Natuurlijk(er) Markermeer IJmeer
OEIJ	Opdrachtgeversoverleg Ecologie IJsselmeergebied
RAAM-brief	Rijksbesluiten Amsterdam-Almere-Markermeer
RRAAM	Bestuurlijk Overleg RRAAM: Rijk-regioprogramma Amsterdam Almere Markermeer
TBES	Toekomstbestendig Ecologisch Systeem
TMIJ	Toekomst Markermeer IJmeer

Interview Gedeputeerde Greiner

"Markermeer-IJmeer is mijn kindje"

Wanneer je de heer Andries Greiner vraagt naar het Markermeer-IJmeer, dan krijg je een enthousiast verhaal. De Gedeputeerde van Flevoland is vanaf het begin zeer betrokken geweest bij dit project. Lees mee en raak geïnspireerd!

Hoe is het allemaal begonnen?

Het TMIJ- en het NMIJ-project zijn ontstaan vanuit de Noordvleugelbrief van het kabinet aan de Tweede Kamer. Daarin kregen we de opdracht om samen met de provincie Noord-Holland de toekomst voor het Markermeer-IJmeer uit te denken. Zowel een visie opstellen, dat werd TMIJ, als pilotprojecten uitvoeren, dat werd NMIJ.

Wat wordt de toekomst voor het Markermeer-IJmeer?

Dat idee hebben we in Flevoland meteen omarmd, geweldig. We willen dat het Markermeer -IJmeer weer gezonde natuur wordt die tegen een stootje kan. De gedachte ontstond toen al dat we natuur moesten 'maken'. Dat past ook helemaal bij de opgave van

onze provincie. Oorspronkelijk zou het Markermeer ook ingepolderd worden. Flevoland is nog niet af. Rond het water wonen 3,5 miljoen mensen en er is een groeiopgave. We creëren een prettig werkklimaat, zodat bedrijven hier willen komen en daar hoort natuurlijk een prettig woonklimaat bij. Wonen aan en genieten van het water. Ook recreatief geeft het een geweldige impuls.

U werkt samen met het rijk.

Ja, het rijk heeft nu het stokje van ons overgenomen en is trekker van de werkmaatschappij TBES. Samen met LNV vertegenwoordigen we de werkmaatschappij in de stuurgroep RRAAM en zijn we op zoek naar een projectdirecteur voor de werkmaatschappij, VROM en Verkeer en Waterstaat doen ook mee. De samenwerking met de provincie Noord-Holland zetten we gewoon voort, want we delen de ecologische insteek.

U noemt Markermeer - IJmeer 'uw kindje', het gaat u aan het hart?

Jazeker. In mijn vorige periode als Gedeputeerde RO mocht ik meehelpen TMIJ en NMIJ op te tuigen. Ik zeg wel eens dat ik in mijn huidige baan het mooiste van die oude functie heb gehouden, namelijk de projectportefeuille TMIJ. Ik ben gegrepen door de opgave, zeker na het zien van de

NCRV-documentaire ('Nederland onder water', red.). Ik voel me echt verantwoordelijk voor het doorzetten van dit project. En ik heb dit op heel wat zeepkisten en podia staan prediken.

Wanneer is het project een succes?

Ik verwacht dat NMIJ duidelijk maakt welke maatregelen haalbaar zijn om ons doel te bereiken. De maatregelen moeten aan een aantal criteria voldoen. Ze moeten haalbaar en betaalbaar zijn, want we hebben een forse financiële uitdaging. De maatregelen moeten ook effectief zijn en win-win situaties opleveren. Er moet breed enthousiasme voor zijn in de maatschappij en ze moeten zich lenen voor samenwerking. Het mooiste zou zijn als de maatregelen ook toegepast kunnen gaan worden op andere plaatsen in Europa. We hebben tenslotte een uniek project.

Voor de omgeving is het project succesvol als de deelnemende maatschappelijke organisaties blij zijn. In het samenwerkingsverband TMIJ zijn de ANWB, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer vertegenwoordigd. Zij hebben een perspectief zonder fysieke grenzen, zij zijn er om de idealen te bewaken. Ik let altijd erg goed op hoe zij reageren, zij zijn immers graadmeter voor de maatschappij. Heel waardevol.

Ziet u barrières en kansen voor het project?

Geld is de voornaamste barrière. Ik noemde de financiële situatie zojuist al, daar hebben we allemaal mee te maken. De koers die het Rijk vaart is heel belangrijk. Daarom hangt er vrij veel af van de Kabinetsformatie (die was bij het afnemen van dit interview nog niet bekend, red.). Het belangrijkste is dat het beleid in stand blijft. We hebben geen haast, het TBES heeft een tijdspad tot 2040. We hoeven niet alle successen in een keer te halen, we gaan stap voor stap, maar de lijn moet wel blijven zoals die er nu is. Als we zo ontspannen mogelijk doorwerken, hebben we de meeste kans van slagen.

En tot slot, hebt u nog tips voor het projectteam?

De provincie en Rijkswaterstaat hebben een goede relatie. Dit is heel belangrijk voor het succes van het project. Publiekscommunicatie is heel belangrijk. Laat de burger weten dat het onderwerp bestaat, dat er van alles gebeurt. Werk zo vroeg mogelijk met beeldcommunicatie en boegbeelden. De genoemde maatschappelijke organisaties dragen daar graag aan bij. Ook de lokale politici kunnen hier een essentiële rol in spelen. Er ligt een kans om het project in positieve zin te koppelen aan de Statenverkiezingen die in maart 2011 gehouden worden.

Interview Fred Haarman

Royal Haskoning voert het NMIJ programma uit voor Rijkswaterstaat. De projectleider Fred Haarman vertelt over dit aansprekende project. Wat houdt NMIJ in en wat betekent het voor hem? Een verhaal over de vele uitdagende, leuke kanten van een jarenlang project.

Wat is NMIJ?

NMIJ staat voor Natuurlijk(er) Markermeer IJmeer. Het Samenwerkingsverband Toekomst Markermeer IJmeer (TMIJ) heeft verschillende maatregelen voorgesteld die moeten leiden tot de realisatie van een Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES). NMIJ is het onderzoeksprogramma dat de effectiviteit en haalbaarheid van deze maatregelen onderzoekt. Het programma heeft een looptijd van zes jaar. Het doel is om jaarlijks een tussenadvies op te stellen en tot een eindadvies aan het

Rijk te komen in 2015. Er worden binnen het programma verschillende experimenten voorbereid, uitgevoerd en gemonitord in het Markermeer-IJmeer. De daaruit ontleende kennis wordt aangevuld met model- en literatuurstudies.

Het programma heeft eigenlijk twee kanten, een technische en een omgevingskant. Aan de technische kant ontwikkelen we kennis over de effectiviteit van maatregelen en waar die het beste uitgevoerd kunnen worden. De

omgevingskant is zeker zo belangrijk. Er zijn vele partijen betrokken bij NMIJ. Door hen zo vroeg mogelijk en op informele wijze te betrekken, tasten we af wat voor- en nadelen van bepaalde maatregelen voor die partijen zijn. Zijn maatregelen haalbaar, betaalbaar, duurzaam, te combineren met bestaande gebruiksfuncties, etc. Zowel technische als omgevingsargumenten bepalen wat er in ons advies komt te staan.

Wat is jouw taak binnen NMIJ?

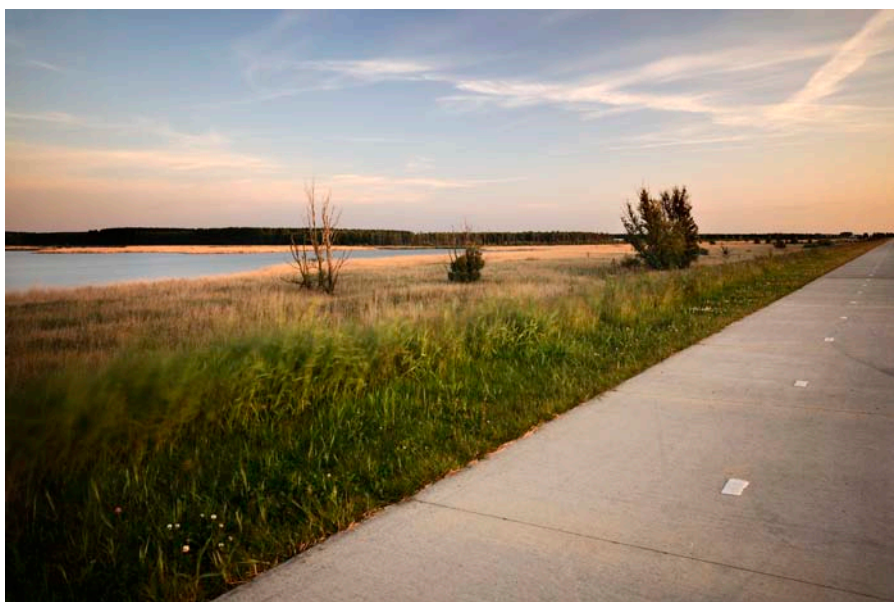
Royal Haskoning is de 'Managing Contractor' van NMIJ sinds januari 2010. Ik ben projectmanager en heb als taak om het overzicht te bewaren over alle activiteiten die plaatsvinden en daaraan sturing te geven. In praktijk betekent dat veel overleg met Rijkswaterstaat en diverse werkveldtrekkers over planning, organisatie en belangrijke projectwendingen. Daarnaast vergt de afstemming met andere projecten in het gebied de nodige tijd.

Kun je omschrijven wat voor jou de uitdaging van NMIJ is?

De uitdaging van NMIJ zit op twee vlakken. Ten eerste is het uitdagend om alle betrokken partijen op één lijn te krijgen en te houden. Dat geldt voor kennispartners, zoals Deltares en Rijkswaterstaat, maar ook de omgevingspartners, zoals gemeenten, provincies en maatschappelijke organisaties. In combinatie met direct samenhangende projecten in het Markermeer-IJmeer vraagt dit veel samenwerking en onderlinge afstemming. Ten tweede moeten we tot een concreet en samenhangend advies komen. Het zal best een uitdaging zijn om alle elementen zodanig te combineren dat een optimale situatie wordt verkregen. Gelukkig hebben we via het NMIJ-programma gekozen voor een zeer gedegen aanpak, waarmee ik er alle vertrouwen in heb dat het gaat lukken.

Wat houdt die aanpak precies in?

Eenzijds is die aanpak erop gericht om zo snel mogelijk nieuwe gegevens te krijgen op onderdelen die nu nog onduidelijk zijn. Dit wordt gedaan door het uitvoeren van veldexperimenten, zoals luwtstructuren en een moeraspilot, en het monitoren van reeds bestaande situaties. Daarbij is ruimte ingebouwd voor nieuwe en innovatieve uitvoeringsmethoden. Anderzijds stellen we jaarlijks een concept eindadvies op ten aanzien van de gewenste eindsituatie. Samen met

externe deskundigen wordt dan duidelijk waar de onzekerheden zitten en wat we nog niet goed kunnen onderbouwen. Dit vormt de input voor het vervolg van het onderzoeksprogramma. Gedurende de uitvoering van het programma wordt zo het eindadvies verder aangescherpt.

Je gaf aan dat er veel afstemming is met andere projecten. Kun je daar wat meer over vertellen?

Er lopen verschillende projecten rond het Markermeer-IJmeer die te maken hebben met natuurontwikkeling. Wij onderhouden intensief contact met projecten als:

- ANT (Autonoom Neergaande Trend); onderzoeksprogramma dat ingaat op de ecologische achteruitgang van het Markermeer-IJmeer
- Werkmaatschappij TBES; NMIJ is eigenlijk de onderbouwende schakel voor TBES (zie elders in deze nieuwsbrief)
- Dijkversterking Noord-Hollandse kust en Houtribdijk; waar eveneens mogelijkheden liggen voor natuurontwikkeling
- Deltaprogramma; waaruit mogelijke gevolgen voor de waterstand in het meer naar voren komen.

De resultaten van NMIJ kunnen behoorlijk veel invloed hebben op de andere projecten en andersom. Als het peilbeheer in het Markermeer-IJmeer bijvoorbeeld aangepast wordt, heeft dat effect op de werking van de meeste maatregelen waarover wij moeten adviseren.

Jullie zijn nu een half jaar op weg. Wat is er tot nu toe bereikt?

We hebben de projectstructuur en het programma opgezet en ons het project eigen gemaakt. We werken samen met circa 25 collega's, vanuit allerlei disciplines. Een divers, professioneel en gedreven projectteam om in te werken. NMIJ heeft al een behoorlijke historie. Er is gedurende vele jaren onderzoek gedaan door een groot aantal partijen, maar het plaatje is nog niet compleet. Aan ons de taak om de puzzel tot een geheel te maken. De experimenten zijn volop in voorbereiding. In 2011 willen we een slibscherm plaatsen langs de Noord-Hollandse kust om de effecten op de stroming en de helderheid van het water te kunnen meten. Ook is 2011 het jaar waarin de eerste experimenten uit de zogeheten 'waterproeftuin' starten. In 2012 starten we de pilot voor het moeras aan de Houtribdijk.

Meer informatie

Wilt u meer informatie over NMIJ? Kijk op de website www.rijkswaterstaat.nl/nmiJ. Ook de (actuele) informatie over de experimenten is daar te vinden, zodra deze van start gaan.

Nieuwsberichten

GreenWeek

In juni heeft de Provincie Flevoland namens het Samenwerkingsverband TMIJ deelgenomen aan de Green Week 2010. De Green Week is een jaarlijks terugkerende conferentie over het Europese milieubeleid die elk jaar door bijna 4000 afgevaardigden van (Europese) publieke instanties, het bedrijfsleven, NGO's en wetenschap wordt bezocht. Het programma van de Green Week 2010 stond in het teken van biodiversiteit. Op de informatiemarkt, die gedurende de hele week te bezoeken was, heeft TMIJ toelichting gegeven op de ontwikkeling en toekomstperspectieven van het Markermeer-IJmeer.

Ground consolidators

Eind 2009 zijn in opdracht van NMIJ in een laboratorium bij de Technische Universiteit in Delft proeven uitgevoerd met "ground consolidators". Deze "ground consolidators" zijn draadvormige haken, die op elkaar gestort op een bodem, een sterke, flexibele en open structuur vormen. Deze haken zorgen er voor dat de bodem minder

gevoelig is voor golven en stroming, waardoor minder slib opwerfelt. De eerste resultaten zijn hoopgevend. Gekeken zal worden of de haken getoetst kunnen worden in een reallife situatie in de waterproeftuin.

Metingen

Metten is essentieel om een uitspraak te doen over de effecten van de experimenten in het Markermeer. NMIJ maakt gebruik van de bestaande meetnetten en heeft deze verder uitgebreid om de huidige situatie in beeld te brengen. Tijdens het uitvoeren van specifieke experimenten worden daarnaast nog extra metingen uitgevoerd.

Expositie SAMM Enkhuzen

Afgelopen zomer is in de Westerkerk te Enkhuzen de SAMM-tentoonstelling voor het laatst te zien geweest. De expositie bestaat uit 24 inrichtingsvoorstellen voor het Markermeer-IJmeer die in 2008 op uitnodiging van TMIJ door verschillende organisaties en particulieren zijn ontwikkeld. De tentoonstelling is eerder te zien geweest in onder meer Lelystad en Waterland.

Aankondigingen

Symposium TBES

Op woensdag 15 september organiseert het Samenwerkingsverband TMIJ een brede bijeenkomst over de stand van zaken rond het Toekomstbestendig Ecologisch Systeem (TBES).

In september is het een jaar geleden dat gedeputeerde Andries Greiner het Toekomstbeeld Markermeer - IJmeer (TMIJ) aanbood aan het kabinet. In november vorig jaar heeft het kabinet zich in de Rijksbesluiten Amsterdam - Almere - Markermeer uitgesproken vóór de realisatie van het in het Toekomstbeeld Markermeer IJmeer ontwikkelde TBES. Wat is er in dat jaar gebeurd? Hoe staat het met de voorbereiding en uitvoering van de natuurmaatregelen van het TBES? Wat gaat er in het komende jaar gebeuren? Dat zijn de vragen waarop tijdens het symposium ingegaan zal worden. Voor meer informatie zie www.markermeerijmeer.nl

Masterclass

Op vrijdag 24 september 2010 organiseert de Provincie Flevoland, samen met de Provincie Noord-Holland, de Masterclass Natura2000 voor wethouders.

Natura2000 is een netwerk van Europese beschermde natuurgebieden. In de provincies Noord-Holland en Flevoland alleen al liggen meer dan vijftien Natura2000-gebieden. Stuk voor stuk bijzondere gebieden die de bescherming meer dan waard zijn. Maar wat betekent Natura 2000 voor ontwikkelingen op andere terreinen? Waarin beperkt de bescherming van de natuur de ontwikkelingen op het gebied van bijvoorbeeld bouwprojecten of recreatieve activiteiten? Wat mag er wel en wat mag er niet? Dat zijn de vragen waarop zal worden ingegaan op 24 september.

Expositie Randstad Region in Europarlement Brussel

Van maandag 8 tot donderdag 11 november 2010 is in de centrale hal van het Europese Parlement in Brussel de expositie Randstad Region te zien. Hierbij is ook aandacht voor TMIJ. De expositie wordt officieel geopend op dinsdag 9 november 2010 tussen 18:00 en 20:00 uur.

Tijdslijn NMIJ

2010	Locatie zoeken voor slibscherm en waterproeftuin en uitwerken plannen
2011	Aanleg slibschermen en waterproeftuin incl. metingen
2012	Start realiseren pilot moeras, uitvoering experimenten in waterproeftuin
2013-2014	Volgen van experimenten en verwerken van de resultaten
2015	Opstellen rapport en advies aan Kabinet